

NORSK LOGOPEDLAG

Kunnskapsdepartementet
Postboks 8119 Dep
0032 OSLO

Deres ref. 201003005 Vår ref. RF/M.P.O/EB

Dato: 18.10.10

Høring: NOU 2010: 7: ”Mangfold og mestring. Flerspråklige barn, unge og voksne i opplæringssystemet”

Vedlagt følger Norsk Logopedlags høringsuttalelse til NOU 2010:7 Mangfold og mestring. Flerspråklige barn, unge og voksne i opplæringsystemet.

Innstilling fra Østbergutvalget om bedre opplæring for barn, unge og voksne med minoritetsbakgrunn.

For styret i Norsk Logopedlag

Randi Fossler

Marit Petersen Oftedal

Elisabeth Berg

NORSK LOGOPEDLAG

Vår ref. RF/MOP/EB Dato: 18.10.10

Høringsuttalelse – NOU 2010: Mangfold og mestring. Flerspråklige barn, unge og voksne i opplæringssystemet

Innledende kommentar:

Norsk Logopedlag (NLL) er en faglig interesseorganisasjon for logopeder, en yrkesgruppe som har spesialistkompetanse innenfor språk-, tale-, og kommunikasjonsvansker. Et sentralt mål for organisasjonen er å arbeide for utbygging og sikring av gode behandlings- og tjenestetilbud for mennesker i alle aldre med språk-, tale- og kommunikasjonsvansker.

Norsk Logopedlag (NLL) vet at mange barn, unge og voksne, både norskspråklige og minoritetsspråklige, ikke får nødvendig logopedhjelp når de har behov for det. I noen kommuner er det også uakseptabel lang ventetid for å få logopedisk hjelp, fordi det ikke er tiltrekkelige antall logopedstillinger. NLL er bekymret for de store ulikhetene angående tilgang på logopedtjenester i landets kommuner og fylkeskommuner, og det å arbeide for *likeverdige* tilbud i hele landet er en spesielt viktig sak for NLL. Vi tror at en slik rett til logopedhjelp for de som trenger det, må presiseres i opplæringsloven, for at likeverdige tilbud kan bli en realitet.

Norsk Logopedlag (NLL) er positiv til at Østbergutvalget har valgt et helhetlig perspektiv i sin rapport, ved å se på det totale opplæringsstilbudet for minoritetsspråklige, fra barnehage til høyere utdanning. Rapporten er omfattende, og NLL har valgt å kommentere følgende utvalgte punkter:

Kap. 1.1 Tidlig innsats.

NLL mener det er særdeles viktig å utvikle og kvalitetssikre et *system* som fanger opp og sikrer tidlige tiltak til minoritetsspråklige som måtte trenge det, uansett nivå, for at de skal lykkes i opplæringsystemet og i samfunnet for øvrig.

Forebyggende arbeid gjennom tidlig innsats i barnehagen ser vi på som viktig, fordi språkutviklingen står sentralt i barnehagealder. Det er viktig å legge til rette for norsk språkopplæring på en allsidig og systematisk måte, slik at funksjonell norsk språkmestring

NORSK LOGOPEDLAG

tilegnes så tidlig som mulig. For å styrke opplæringen og vurdere læring og utvikling er det også viktig å gjennomføre språkkartlegging av barn i førskolealderen. I noen tilfeller vil kartlegging på begge språk være nødvendig/aktuelt for minoritetsspråklige. Dette er ressurskrevende arbeid. Det er derfor nødvendig å utvikle gode opplæringsplaner og gode rutiner for hvordan kartleggingen skal gjennomføres. Det må også sørges for at kartleggingen og vurderingene gjennomføres av fagpersoner med god kompetanse/kunnskap om språklig læring og utvikling. Det er viktige kriterier som må oppfylles for at barnet så raskt som mulig skal få den hjelpen som er nødvendig.

Tidlig innsats og gode kartleggingsrutiner bør være gjennomgående prinsipp på alle nivå i opplæringsløpet. Det gjelder alle barn og elever, men har spesielt stor betydning for minoritetsspråklige. For å ivareta et helhetlig perspektiv i tiltakene rundt det enkelte barn, er det videre av stor betydning at man kommer fram til gode overgangsordninger og overføringssystemer mellom de ulike nivåene i opplæringsløpet.

God språkopplæring og kartlegging er avhengig av *gode planer og kartleggingsredskaper*. Derfor er det særdeles viktig at det blir utviklet planer for språkopplæring og redskaper for kartlegging for minoritetsspråklige på alle nivå.

NLL mener også at det er viktig at det utvikles *tester* for minoritetsspråklige som gjør det mulig å utrede og fange opp de som har spesifikke språkvansker og/eller spesifikke lese- og skrivevansker *så tidlig som mulig*. I likhet med norske barn med spesifikke vansker innen språk, lesing og skriving, utgjør de en ekstra utsatt gruppe også blant de minoritetsspråklige. Deres språkproblemer/skolefaglige problemer oppfattes i stor grad som et resultat av mer generell mangel på norskkunnskaper. Minoritetsspråklige med språk- og talevansker kan ha behov for profesjonell hjelp for å tilegne seg og eventuelt gjenopprette evnen til kommunikasjon med andre mennesker, og for å bruke språket til videre læring. Vi opplever at mange av disse har behov for *logopedisk hjelp*, som de ikke blir tilbudt. (Se innledende kommentar).

Kap.1.1 – Kompetansebehov i opplæringssektoren

NLL støtter tanken om *økt kompetanse på alle nivåer*, både i forhold til å styrke grunnutdanningen og etter- og videreutdanningen. Vi er enige i at kompetansebehovene generelt er store, men spesielt i barnehage, videregående skole og blant de som jobber med voksne. Det er viktig at *alle nivå i opplæringssektoren*, men også innenfor hjelpeapparatet, blir tilført generell flerkulturell kunnskap og flerspråklig kompetanse for å imøtekomme minoritetsspråklige med god opplæring.

Men *spisskompetanse* innenfor språk, som logopeder innehar, bør også finnes i alle kommuner. I dag er tilgangen på logopeder svært ulik fra kommune til kommune. Det er for få logopeder i Norge i dag, og det utdannes for få til å dekke behovet. NLL mener at det både trengs flere studieplasser og flere studiesteder til logopedutdanning, og at utdanningen må

NORSK LOGOPEDLAG

være på mastergradsnivå for å sikre en god nok faglig kvalitet. For å imøtekomme behovet for logopediske tjenester, må det også opprettes flere logopedstillinger samtidig/parallelt.

NLL støtter forslaget om oppretting av et senter for språkutvikling som skal forske på hvordan barn utvikler og bruker flere språk. Et slikt senter kan bidra til ny og mer sikker kunnskap om forhold/faktorer av vesentlig/avgjørende betydning for en positiv språklæring/utvikling på et annet språk enn morsmålet.

Kap 8.9.1 Særskilt språkopplæring

Vi støtter delvis utvalgets forslag om å styrke morsmålsopplæringen i grunnopplæringen. NLL mener at i barnehage og skole bør norskopplæring prioriteres for minoritetsspråklige og/eller tospråklige barn/elever. Morsmålsopplæring bør tilrettelegges dersom det etter faglig vurdering er av vesentlig betydning for norskspråklig læring og læring generelt.

Kap 8.9.6 Lesekompetanse

Utvalget peker på at de grunnleggende ferdighetene, herunder også lesing, som skal inkluderes i alle fag, er en gyllen mulighet for å sørge for at alle faglærere bidrar til å bedre norsk språkmestring og språkforståelse hos minoritetsspråklige. Ved å lære å lese og skrive vet vi at også norske barn styrker sin språkutvikling. Deres ord- og begrepsforråd og kunnskaper om språkets oppbygging øker betraktelig i perioden etter at de har lært å lese. NLL vil påpeke at arbeid med grunnleggende ferdigheter gjennom fag ikke skjer automatisk, selv om det blir pålagt lærerne gjennom K06. Dette gjelder både norskspråklige og minoritetsspråklige. Vi viser for øvrig til nylig publisert masteravhandling som blant annet konkluderer med, at lærere må få opplæring i hvordan de skal arbeide med grunnleggende ferdigheter gjennom fag. Berg, E. (2010). *Lesing i skuddet. Et leseprosjekt i videregående skole*. Høgskolen i Bodø. Lærerne må få utvidet sin kompetanse på området, for å bli bedre i stand til å gjennomføre slik praksis, slik at målene i K06 kan oppnås.

Kap 9.11.4: Minoritetsspråklige elever og inntak til videregående opplæring. Elever som er nykomne.

Dagens ordning innebærer at alle minoritetsspråklige kommer inn på videregående skole hvis de kan dokumentere gjennomført grunnskole i hjemlandet, uavhengig av norskkunnskaper. Når eleven ikke forstår norsk, er det vanskelig å følge undervisningen. Resultatet er ofte liten grad av mestring, dårlig selvfølelse, manglende kommunikasjonsmuligheter (både muntlig og skriftlig), lavere skolemotivasjon og større sjanse for frafall. Departementet bør se nærmere på inntakskriteriene, og stille krav til dokumenterte språkkunnskaper i norsk før inntak til videregående opplæring. Rapporten slår forøvrig fast at det tar 5-7 år å lære andrespråk så godt at det kan fungere som fullverdig opplæringspråk.

NORSK LOGOPEDLAG

Pkt 8.3.7 Spesialundervisning

Norsk Logopedlag mener det er bra at spesialundervisning er tatt med som eget punkt flere steder i rapporten i tråd med § 5 i opplæringsloven. NLL mener også at det er nødvendig å arbeide for å styrke retten til spesialundervisning for minoritetsspråklige. Vi opplever at minoritetsspråklige elever som skulle hatt sakkyndig vurdering, enkeltvedtak om spesialundervisning og profesjonell hjelp for sine språkproblemer, dessverre ikke får det (Jf. kommentarene under pkt1.1). Vi mener i denne sammenhengen at det er viktig å opprettholde et klart skille mellom begrepene *tilpasset opplæring*, *særskilt språkopplæring for elever fra språklige minoriteter* og *spesialundervisning*.

Vi er opptatt av at minoritetsspråklige med språk-, tale- og kommunikasjonsvansker blir fanget opp tidlig, at de får den hjelpen de trenger tidlig, og at den blir gitt av logopeder, som er den yrkesgruppen som har den nødvendige fagkompetansen. Slik det fungerer i dag, kan ordlyden i den sakkyndige vurderingen og om kommunen/fylkeskommunen har logopedstillinger nok, være avgjørende for om den minoritetsspråklige eleven får hjelp av logoped eller ikke. Hvis logopedhjelp ikke blir nevnt eksplisitt i den sakkyndige vurderingen, står barnet/eleven i fare for ikke å få den hjelpen de har behov for.

Med hilsen
Styret i Norsk Logopedlag